

Пане Олеже, якими є основні тенденції судової практики у 2015 році і чим вони обумовлені?

Якщо говорити про структуру практики вирішення спорів, то торішні тренди визначалися передусім економічними факторами. Загальна криза ліквідності більшості секторів економіки та зниження рівня доходів населення, помножені на відсутність законодавчого врегулювання питань проблемної заборгованості, зумовили подальше домінування частки банківських спорів у загальному спектрі судових справ. Із цих же причин збереглася значна частка проваджень про банкрутство у структурі господарських справ.

Крім того, унікальне для решти світу явище «банкопаду» або майже одночасної ліквідації десятків вітчизняних банків спричинило зростання частки судових спорів за участю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та поступове формування судової практики у цій сфері.

Нові політико-правові реалії спровокували появу й абсолютно нових категорій справ, зокрема судових спорів щодо люстрації певного кола чиновників, повернення майна колишньої влади, майнових спорів, пов'язаних з анексією Криму, тощо.

Згадуючи галузеві тенденції судової практики, необхідно відзначити підвищення ролі Верховного Суду України, який унаслідок прийняття Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» отримав можливість самостійно вирішувати питання про допуск справ до свого провадження.

Відчутно змінилася державна політика щодо справляння судового збору. Зокрема, з набуттям чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» з 1 вересня 2015 року правосуддя в країні суттєво подорожчало, а в окремих випадках було поставлено за межу доступності (особливо це стосується захисту інтересів юридичних осіб за позовами майнового характеру в загальних та адміністративних судах). З іншого боку, ця ситуація та одночасне скасування пільг зі сплати мита судового збору державними органами (зокрема, органами прокуратури, Фондом гарантування вкладів) посприяли розвитку судової практики щодо застосування процесуального інституту відстрочки та звільнення від сплати судового збору. Підвищилась актуальність різноманітних форм позасудового вирішення спорів (третейські суди, арбітражі, медіація).

З якими запитаними сьогодні найчастіше звертаються клієнти?

Предмет звернень до нашої компанії досить різноманітний. Звичайно, за галузевим критерієм домінуючими, як і загалом по ринку, є майнові спори у банківському і корпоративному секторі, а також реструктуризація та банкрутство. Проте є й вузькоспеціалізовані спори, зокрема у сфері приватизації, реалізації великих інфраструктурних проектів (наприклад, спір щодо затвердження генплану міста — промислового центру), захисту права інтелектуальної власності, честі й гідності та багато інших.

Спільною рисою абсолютної більшості клієнтських завдань у сфері судової практики є висока правова складність закладеної в них проблеми, а також необхідність застосування комплексного, часто нестандартного підходу до її розв'язання.

За словами одного з наших клієнтів, «судова команда FCLEX — юридичні реаніматологи, які можуть прийти на допомогу та досягти успіху в правовому спорі, що зовні ви-

Усі події та явища, які мають місце в Україні, так чи інакше знаходять своє відображення у судовій практиці. Тож про ситуацію у державі, а точніше — про основні тенденції судової практики, опонентів українського бізнесу та, звичайно ж, про судову реформу й інші перспективи «УЮ» говорив із партнером ЮК FCLEX Олемом МАЛІНЕВСЬКИМ

дається юридично безнадійним». Мабуть, не мені оцінювати справедливість такого висловлювання, проте можу підтвердити повсякденність ситуації: зазвичай клієнти звертаються до нас тоді, коли складність та серйозність проблеми стала більш ніж очевидною, а ліміт невдалих спроб її самостійного розв'язання вже вичерпаний. У такому випадку у нас не залишається права на зволікання, а тим більше на помилку — ми зобов'язані максимально ефективно використати наявні можливості та виправдати довіру клієнта.

Із чим загалом сьогодні найчастіше доводиться боротися бізнесу?

Парадоксально, але головним опонентом бізнесу залишається держава, яка в окремих випадках виявляється неефективним регулятором, а в інших — порушником собою ж встановлених норм. Тож неважливо, яка це сфера державного регулювання — податки, митниця, ліцензування, банківська сфера тощо, — допоки не буде вста-

В АВАНГАРДІ ЗМІН

► **САМЕ СУДОВА РЕФОРМА МОЖЕ СТАТИ МІРИЛОМ ПОБУДОВИ НОВОЇ УКРАЇНИ В ОЧАХ НАШИХ ІНОЗЕМНИХ ПАРТНЕРІВ**

новлено чітких, прозорих, економічно обґрунтованих та взаємовиконуваних правил відносин між державою та бізнесом, останній буде перед постійним вибором — судитися до останньої гривні, відстоюючи свої інвестиції, або ж піти з ринку.

Сумно констатувати той факт, що зараз держава продовжує всіляко вбивати бажання бізнесу працювати в Україні. Складається враження, що державі простіше раз у раз програвати суди, аніж законодавчо виправити системну помилку, змінити підхід до проблеми та піти назустріч бізнесу, тим самим не допустивши судової тяганини.

Звичайно, в короткостроковій перспективі такий стан справ позитивно впливає на практику вирішення спорів, додаючи нових обсягів роботи судовим юристам, але в подальшому, безперечно, боляче вдарить по всьому юри-

дичному ринку, як наслідок — поглиблення економічної кризи.

Як ви, як адвокат, оцінюєте просування судової реформи? Чи є позитивні зрушення?

Судова реформа просувається, а це вже позитив. Більше того, вихід правових перетворень у сфері правосуддя на конституційний рівень свідчить про наявність політичної волі до змін та є запорукою їх подальшої законодавчої імплементації.

Беззаперечно, судова реформа перебуває в авангарді всіх державницьких перетворень, саме вона може стати мірилом побудови нової України в очах наших іноземних партнерів. Отже, попри існуючі ризики, марнування наявного у нас історичного шансу буде злочином перед майбутніми поколіннями українців.

Звичайно, вже тепер можна відзначити певні позитивні речі, зокрема підвищення ролі Верховного Суду України та, як наслідок, створення передумов для забезпечення єдності судової практики, підвищення самоврядних прав суддів, особливо у питанні призначення

керівництва судів, оновлення складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України і Вищої ради юстиції тощо.

Водночас про реальне поліпшення, відновлення довіри до судової влади та формування ефективної системи судочинства можна буде говорити за рік-два, за умови подальших удосконалень законодавства, передусім процесуального.

Як оцінюєте ініціативу із запровадження електронного судочинства — її перспективу, потенційну користь, труднощі запровадження та можливі ризики?

Загалом це позитивна ініціатива, адже електронний суд — не лише данина часу в еру інформаційних технологій, а й об'єктивна необхідність, поступова реалізація якої дасть змогу вдосконалити взаємодію між судом та учасниками процесу, сприятиме реалізації фундаментальних принципів судочинства і зробить його в буквальному сенсі ближчим до людей, зрозумілішим та прозорішим.

Певні інструменти електронного судочинства вже вдало інтегрувалися в судові процеси та стали їх невід'ємною частиною, зокрема автоматизований розподіл справ, обмін кореспонденцією між судом та сторонами електронною поштою чи SMS-повідомленнями, ведення офіційного сайту суду з розміщенням актуальної інформації про здійснення правосуддя, обов'язкова публікація судових рішень в Єдиному державному реєстрі судових рішень, скайп-конференції — і це далеко не повний перелік працюючих «цифрових» вдосконалень судочинства.

Переконаний, що подальший розвиток інформаційних технологій, які з кожним днем дають змогу обробляти все більші обсяги інформації, надасть можливість розширювати перелік доступних форм електронного судочинства.

➤ СПІЛЬНОЮ РИСОЮ АБСОЛЮТНОЇ БІЛЬШОСТІ КЛІЄНТСЬКИХ ЗАВДАНЬ У СФЕРІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ Є ВИСОКА ПРАВОВА СКЛАДНІСТЬ ЗАКЛАДЕНОЇ В НИХ ПРОБЛЕМИ

Отже, в перспективі найближчих років цілком реально перейти до таких нововведень: подання сторонами документів, доказів та, можливо, навіть проектів судових документів в електронній формі; формування електронної папки судової справи в єдиній електронній системі справ відповідного суду; надання електронного доступу до такої папки справи та всіх наявних там електронних документів сторонам у справі (використання електронних ключів як методу верифікації особи користувача); дистанційний (заочний) розгляд окремих категорій справ тощо.

Більше того, в окремих судах України (наприклад, у Київському районному суді м. Одеси) вже запущено пілотні проекти «Електронного суду», які отримали схвальні відгуки (щоправда, наразі обсяг нововведення обмежився наданням сторонам можливості надсилати судові документи та докази в електронному вигляді).

Попри технічну можливість, яка, без сумніву, обов'язково з'явиться в найближчі роки, запровадження електронного судочинства вимагає наявності політичної волі щодо розробки та прийняття відповідного законодавства. Адже відсутність якісного регулювання цього питання, неналежна увага законодавця до деталей може з самого початку спричинити збої в роботі «Електронного суду», спровокувавши недовіру у суспільства до такого перспективного нововведення.

